

Christoph Hinker, *Ausgewählte Typologien provinzialrömischer Kleinfunde. Eine theoretische und praktische Einführung*. Beiträge zur Archäologie 8, Editura LIT, Viena – Berlin, 2013, 368 p., 58 ilustrații (ISBN 978-3-643-50510-1)

Plecând de la o serie de cursuri și seminarii concepute pentru a suplini lacunele existente în oferta de specialitate în perioada sa de formare (p. 9) și susținute la universitățile din Graz, Innsbruck și Viena, Christoph Hinker oferă studenților la arheologie și altor cititori interesați un volum declarat chiar din titlu ca fiind o „introducere teoretică și practică” în tipologiile unei selecții de artefacte din provinciile Imperiului Roman.

Volumul, compact și ușor manevrabil, se dovedește a fi axat pe aria provinciilor din vestul Imperiului Roman (pe care se concentrează în mod obișnuit cursurile universitare în spațiul vorbitor de limbă germană – vezi și Th. Fischer (ed.), *Die römischen Provinzen. Eine Einführung in ihre Archäologie*, Stuttgart, 2001) și limitat la unele materiale arheologice din sticlă, ceramică și metal (p. 9). Astfel, nu sunt luate în considerare obiectele din os, lemn și piele, după cum nu sunt discutate nici piesele de echipament militar și armele, denumite generic militaria (p. 10 și 125).

Structura lucrării cuprinde trei părți. Prima este una teoretică (p. 15–121), dedicată terminologiei utilizate și modurilor de abordare a studiului materialelor arheologice, implicând și un istoric al cercetării și o critică a surselor (p. 16–18), o prezentare generală a tafonomiei arheologice (p. 20–29) descriind procesele depoziționale și post-depoziționale, a clasificărilor vs. tipologii (p. 29–35), a analizelor de complexe (p. 35–39), a utilizării analogiilor (p. 40–41), a interdependențelor dintre formă, funcționalitate și material (p. 41–46). Aplicarea practică a problematicei abordate este prezentată insistând pe analiza contextului arheologic și pe valorificarea informației de bază, obținute din studiul propriu-zis, tipologic, al materialului arheologic (p. 46–121), în cadrul larg al zonei, epocii și societății cărora le aparține.

Cea de a doua parte a volumului (p. 125–297) prezintă o serie de materiale, forme și aspecte tehnologice, prin care este exemplar introdusă practica propriu-zisă a lucrului cu materialele

arheologice: vase din sticlă (p. 126–152); diverse vase din ceramică (p. 153–233: amfore, ceramică cu glazură cu plumb, ceramică fină, inclusiv categoriile regionale „Raetische Ware” și „Belgische/Rheinische Ware”, opaițe din ceramică, terra sigillata); un excurs succint despre cuptoarele de ars ceramică (p. 159–160); tehnici de prelucrare a metalelor și ornamentare a obiectelor din metal (p. 233–240); fibule (p. 240–265); opaițe din metal (p. 265–267); veselă din metal (p. 268–297). Fiecare categorie de material este prezentată succint, inclusiv în ceea ce privește modul de producție și logistica necesară, materia primă, eventuala evoluție a formelor, producției și distribuției, pentru ca, în final, să fie prezentate tipologiile uzuale. În acest punct, ar fi fost utilă pentru publicul-țintă al lucrării de față includerea unei corespondențe între tipologii, cel puțin pentru cele mai des întâlnite forme.

În final, un index cu diferitele localități menționate în text (p. 299–306), precum și liste bibliografice (p. 307–362) completează volumul. Bibliografia include o listă de lucrări generale, o listă a autorilor clasici („eponimi”) pentru subiectul tratat, precum și o listă consistentă, ordonată după subcapitolele primelor două părți ale lucrării. La final este inclusă o listă adițională, generală, de bibliografie suplimentară.

Volumul oferă un punct de pornire deosebit de util și prețios pentru abordarea diferitelor categorii de materiale arheologice din epoca romană, dar nu poate fi utilizat decât având la dispoziție o bibliotecă de specialitate foarte bine dotată. Ilustrația, deși de foarte bună calitate, nu include niciuna dintre tipologiile utilizate. Este de apreciat însă includerea unor ilustrații cu indicarea denumirii diferitelor părți ale unor obiecte precum opaiț (fig. 21) sau fibulă (fig. 41). Firește, în această lipsă este posibil a fi presupusă și o intenție de obligare a cititorului să utilizeze bibliografia de bază și să ia în mână chiar și lucrările vechi din secolul trecut (ceea ce, în realitate, mulți studenți și tineri cercetători nu sunt foarte tentați să facă).

Probabil din cauza elementelor în baza cărora a fost construită lucrarea, și anume cursurile și seminariile universitare susținute de autor, volumul este oarecum neechilibrat, atât în ceea ce privește categoriile de materiale arheologice prezentate, cât și modul inegal de abordare a acestora (foarte detaliat, în cazul *terra sigillata*, sau prea lapidar). În unele situații, cum ar fi prezentarea tehnicilor de ornamentare a obiectelor din metal (p. 239) sau simpla menționare a unor forme de vase (p. 278), informația putea să fie suprimată cu totul, fiind prea puțină și deloc ilustrată. În fapt, impresia este că textul era inițial completat de ilustrațiile din prezentarea Power Point care, în economia volumului tipărit, nu au mai existat. În plus, ar fi fost de dorit, mai ales în contextul unei introduceri care urmărește analiza și încadrarea cronologică a descoperirilor mărunte, includerea unei prezentări cât de succinte a categoriilor reprezentate de ștampilele tegulare, precum și de monede, al căror aport este deosebit de semnificativ pentru discuție.

În mai multe locuri, în volum sunt incluse citate din autori antici, precum și termeni antici, folosiți ca termeni tehnici, chiar dacă utilizarea lor exactă în Antichitate (și mai ales în ce epocă anume) este încă discutată (de exemplu, *vascularius* – p. 269). De asemenea, pentru termenul „*balsamarium*”, folosit convențional în literatura de specialitate, este de așteptat, pentru o publicație destinată studenților, să îi fie explicată situația și diferențierea față de „*unguentarium*”. În modul în care apare în lucrare – p. 144, fig. 8 (pentru recipiente din sticlă, interșanjabil, s-ar înțelege „*unguentarium*”), dar și la p. 295 (pentru recipient din metal, de o formă total diferită) – situația este deosebit de confuză. Similară este și situația pentru termenul de „*terra sigillata*”, cules, pe parcursul lucrării, cu italice (ceea ce ar indica, prin urmare, un termen tehnic latin), dar și fără, deși problema termenului este corect prezentată la p. 196. Ar fi fost de preferat fie includerea unui glosar lămuritor (dat fiind că studii de specialitate sunt menționate în lista bibliografică!), fie evitarea acestei practici, dată fiind imposibilitatea aprofundării chestiunii în cadrul dat.

Lucrarea lui Chr. Hinker constituie, fără îndoială, un util instrument de lucru și concentrează informații și bibliografie de bază pentru studenții și cercetătorii care au de-a face cu materiale arheologice din epoca romană, atât în vestul Europei, cât și în zonele nediscutate de volum. Aceasta, în primul rând, atât datorită stadiului cercetării, cât și necesității de echilibrare a metodologiei de abordare a materialelor arheologice din această epocă.

Nu rămâne decât de precizat că direcția urmată de Chr. Hinker este deosebit de necesară studenților și tinerilor cercetători și că o nouă ediție este de dorit, mai ales dacă va fi posibil să fie completată cu alte categorii de materiale arheologice, cu prezentarea exemplară a unor complexe arheologice intens studiate și implicând nu doar rezultatele abordărilor interdisciplinare (izvoarele istorice și epigrafice), ci și potențialul cercetărilor multidisciplinare (arheometrie). Acestea din urmă trebuie să fie însă realizate punctual pentru completarea analizei arheologice propriu-zise și nu doar pentru a urma o tendință la modă (caz în care ar fi reduse la ceea ce Chr. Hinker numește grămezi de informații și cifre colectate în baze de date în detrimentul „analizelor tipologice de modă veche” – p. 158).

Volumul prezentat succint aici, cu toate observațiile menționate și eventuale alte posibile sugestii de completare, dovedește cu prisosință veridicitatea uneia dintre concluziile autorului (p. 95): „Ohne spezifisches althistorisches, archäologisches, kulturanthropologisches und wissenschaftstheoretisches Hintergrundwissen ist eine saubere Interpretation von provinzialrömischen Befunden und Funden mit dem Ziel ihrer Einbettung in einen umfassenderen provinzialrömischen, ereignis-, kultur-, sozial- und wirtschaftsgeschichtlichen Kontext nicht möglich”.

Cristina-Georgeta Alexandrescu,
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”,
București;
e-mail: cgalexandrescu@gmail.com.